

De Inspectie greep in. Maar wat gebeurde er daarna?

In deel 4 van dit dossier brachten we de verantwoordelijkheden in kaart. Schoolbesturen zijn wettelijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun scholen. De Onderwijsinspectie houdt toezicht. En wanneer een school niet aan de wettelijke eisen voldoet, kan de Inspectie eisen dat een tekortkoming wordt hersteld.

Op papier is die keten duidelijk. Maar werkt hij ook? Daarvoor moeten we niet alleen kijken naar wat de Inspectie constateert. We moeten vooral weten wat er daarna gebeurt.

Wordt een tekortkoming daadwerkelijk opgelost?

Dat blijkt voor een buitenstaander veel moeilijker te volgen.

1.440 herstelopdrachten in één jaar

Laten we beginnen met een cijfer dat laat zien hoe groot het toezicht is.

In 2024 gaf de Inspectie in totaal **1.440 herstelopdrachten** aan scholen in het basisonderwijs. Dat zijn geen 1.440 scholen en ook niet 1.440 problemen met taal en rekenen: één school kan meerdere herstelopdrachten krijgen en opdrachten kunnen over verschillende wettelijke tekortkomingen gaan. Dat antwoordde toenmalig staatssecretaris Mariëlle Paul in 2025 op vragen van Tweede Kamerlid Pepijn van Houwelingen. Maar toen hij vroeg hoeveel herstelopdrachten er in de vijf voorafgaande jaren waren gegeven, kwam er een opvallend antwoord.

Die volledige cijfers waren niet beschikbaar.

Volgens de staatssecretaris had het totale aantal herstelopdrachten geen functie in de verantwoording op landelijk niveau. Daarom waren de aantallen niet centraal geregistreerd. Maar de Inspectie had haar registratie inmiddels aangepast en verbeterd.

Dat is voor dit onderzoek belangrijk.

Want daardoor kunnen we niet eenvoudig een landelijke reeks maken:

2019 → zoveel herstelopdrachten

2020 → zoveel

2021 → zoveel

2022 → zoveel

2023 → zoveel

2024 → 1.440

Een deel van de geschiedenis is op basis van de centrale registratie dus niet eenvoudig terug te halen.

Maar hoeveel gingen over taal en rekenen?

Daarmee zijn we er nog niet.

Want 1.440 herstelopdrachten betekent niet dat er 1.440 problemen met taal en rekenen waren. Een herstelopdracht kan ook gaan over andere wettelijke tekortkomingen.

De Tweede Kamer vroeg daarom specifiek hoeveel herstelopdrachten betrekking hadden op reken- en taalonderwijs. Ook daarop bleek geen eenvoudig landelijk antwoord mogelijk.

Volgens de staatssecretaris kan niet in algemene zin worden vastgesteld hoeveel herstelopdrachten specifiek voor rekenen of taal zijn gegeven. De Inspectie wijst erop dat problemen vaak met meerdere onderdelen van het onderwijs samenhangen. Een tekortschietende kwaliteitscultuur of onvoldoende pedagogisch-didactisch handelen kan bijvoorbeeld óók gevolgen hebben voor taal en rekenen.

Dat is een begrijpelijke uitleg.

Maar voor iemand die achteraf wil controleren hoe het toezicht op de basisvaardigheden heeft gewerkt, ontstaat daarmee wel een probleem.

We weten al jaren dat taal en rekenen onder druk staan, maar kunnen voor een groot deel van die periode niet eenvoudig terugvinden hoe vaak de toezichthouder specifiek op die onderdelen moest ingrijpen.

Vanaf 2024 krijgen we meer zicht

Voor 2024 zijn er wel concretere cijfers. Bij 260 steekproefsgewijs onderzochte basisscholen werden binnen de standaard Basisvaardigheden:

- 48 herstelopdrachten voor taal en

- 18 herstelopdrachten voor rekenen gegeven.¹

Dat betekent niet automatisch dat 48 scholen slecht taalonderwijs gaven of dat 18 scholen slecht rekenonderwijs gaven. Een herstelopdracht gaat over het niet voldoen aan een wettelijke eis. Maar het laat wel zien dat de Inspectie daadwerkelijk tekortkomingen aantrof. En inmiddels hebben we een nog breder beeld.

Bij 28 procent van de onderzochte vo-afdelingen een herstelopdracht voor taal

In De Staat van het Onderwijs 2026² brengt de Inspectie de steekproefonderzoeken uit de schooljaren 2023-2024 en 2024-2025 samen. Daaruit ontstaat voor het eerst een duidelijker beeld van herstelopdrachten rond de basisvaardigheden.

In het primair onderwijs kreeg:

- 18 procent van de onderzochte scholen één of meer herstelopdrachten voor Nederlandse taal;
- 6 procent één of meer herstelopdrachten voor rekenen-wiskunde.

In het voortgezet onderwijs liggen de percentages hoger:

- 28 procent voor Nederlandse taal;
- 23 procent voor rekenen-wiskunde.

Bij het (voortgezet) speciaal onderwijs ging het om:

- 15 procent voor taal en
- 14 procent voor rekenen.

Vooraf het voortgezet onderwijs valt op. Meer dan een kwart van de onderzochte afdelingen kreeg dus één of meer herstelopdrachten rond het aanbod van Nederlandse taal. Bij havo-afdelingen waren het **27 van de 78 onderzochte afdelingen**.

Dat zijn geen PISA-scores.

Dit zijn bevindingen van de Nederlandse toezichthouder zelf.

Wat ging er dan mis?

De Inspectie geeft daar ook meer informatie over. Bij Nederlandse taal ging het bij bijna alle basisscholen met zo'n herstelopdracht onder meer om de vraag of het onderwijs voldoende aansloot bij de leerlingen op de school. De school had dan onvoldoende in beeld wat de leerlingenpopulatie nodig had en/of had het onderwijsaanbod daar onvoldoende op aangepast.

Ook bij rekenen ziet de Inspectie dit probleem terug. Dat is interessant in combinatie met deel 4 van dit dossier. Daar zagen we dat schoolbesturen wettelijk verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het onderwijs en dat kwaliteitszorg juist moet helpen om tekortkomingen te herkennen en te verbeteren.

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20242025-2070.html>

² <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/2026/04/15/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2026>

Nu zien we dat de Inspectie bij een deel van de onderzochte scholen constateert dat juist het zicht op wat leerlingen nodig hebben en de vertaling daarvan naar het onderwijsaanbod tekortschiet.

Herstelonderzoeken zijn geen uitzondering

De Inspectie komt bovendien regelmatig terug bij scholen om te kijken of problemen zijn opgelost. Alleen al in het primair onderwijs voerde zij in 2024:

- 221 risico-kwaliteitsonderzoeken,
145 herstelonderzoeken en
258 steekproefsgewijze kwaliteitsonderzoeken uit.

Eind 2024 hadden 174 basisscholen het oordeel Onvoldoende en 36 het oordeel Zeer zwak.³

Dat laat zien dat herstel een serieus onderdeel van het toezicht is. Een herstelopdracht verdwijnt dus niet noodzakelijk in een la. De Inspectie kan terugkomen en opnieuw kijken.

Maar daarmee komen we bij de vraag die voor dit dossier misschien nog belangrijker is.

Hoeveel problemen werden daadwerkelijk opgelost?

We zochten in de openbare landelijke rapportages naar het vervolg op de herstelopdrachten rond taal en rekenen.

- Hoeveel tekortkomingen werden binnen de gestelde termijn opgelost?
- Hoeveel niet?
- Hoelang duurde het gemiddeld voordat een school weer aan de wettelijke eisen voldeed?
- Hoe vaak moest de Inspectie opnieuw ingrijpen?
- En hoe vaak volgde uiteindelijk een zwaardere maatregel?

Een eenvoudig landelijk antwoord op die vragen hebben we in de openbare rapportages niet kunnen vinden.

Dat betekent niet dat de Inspectie niet weet wat er met individuele scholen gebeurt. Bij afzonderlijke scholen wordt toezicht gehouden en kunnen herstelonderzoeken plaatsvinden. Het betekent ook niet dat herstelopdrachten niet werken. Dat kunnen we op basis van de openbare cijfers juist niet concluderen.

Wat we wél constateren:

Voor een burger is uit de landelijke openbare informatie niet eenvoudig te volgen welk deel van de tekortkomingen rond taal en rekenen vervolgens daadwerkelijk wordt hersteld.

³ <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/jaarverslagen/2025/04/24/jaarverslag-inspectie-van-het-onderwijs-2024>

Dat verschil is belangrijk

Er zijn eigenlijk drie verschillende cijfers nodig om toezicht te kunnen beoordelen.

1. Hoe vaak gaat het mis?

Daar krijgen we steeds beter zicht op.

2. Hoe vaak grijpt de Inspectie in?

Ook daarover weten we inmiddels meer.

Maar dan volgt de derde vraag:

3. Hoe vaak leidt dat ingrijpen tot herstel?

En juist die derde stap is essentieel. Een herstelopdracht is immers een middel. Geen eindresultaat. Het doel is niet dat een school een opdracht van de Inspectie krijgt. Het doel is dat het onderwijs daarna weer aan **de wettelijke eisen voldoet**.

De Inspectie zegt zelf dat er nog steeds veel herstelopdrachten zijn

De cijfers uit 2026 laten bovendien zien dat het onderwerp niet achter ons ligt.

De Inspectie schrijft dat scholen in het funderend onderwijs nog steeds veel herstelopdrachten krijgen voor taal, rekenen en vooral burgerschap. Tegelijkertijd ziet zij in het basisonderwijs redelijk stabiele resultaten voor taal en rekenen, terwijl in het voortgezet onderwijs de prestaties bij leesvaardigheid, woordenschat en wiskunde verder dalen.⁴

PISA 2025 liet opnieuw een daling van de leesvaardigheid van Nederlandse vijftienjarigen zien. De Nederlandse Inspectie ziet tegelijkertijd problemen in het voortgezet onderwijs. Bij haar eigen steekproefonderzoeken kreeg 28 procent van de onderzochte vo-afdelingen een herstelopdracht voor taal en 23 procent voor rekenen. Dat zijn verschillende onderzoeken die verschillende dingen meten. We kunnen ze daarom niet als bevestiging van elkaar gebruiken. Wel is opvallend dat zowel de internationale PISA-resultaten als het Nederlandse toezicht aanleiding geven tot zorgen over de basisvaardigheden in het voortgezet onderwijs.

De Inspectie heeft haar registratie inmiddels verbeterd

Er is nog een belangrijke ontwikkeling. De staatssecretaris schreef in 2025 dat de Inspectie haar centrale registratie de afgelopen jaren heeft gewijzigd en verbeterd. Dat gebeurt binnen een project voor verbetering van de toezichtregistratie.

Dat is positief, omdat toekomstige ontwikkelingen daardoor beter gevolgd kunnen worden. Maar het verandert het verleden niet.

Wanneer we nu willen reconstrueren hoe vaak de Inspectie bijvoorbeeld in 2019, 2020 of 2021 moest ingrijpen vanwege tekortschietend taal- of rekenonderwijs, is die informatie niet simpel uit een centrale landelijke registratie te halen.

En daarmee ontstaat een bredere vraag.

⁴ <https://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuws/2026/04/15/kwaliteit-onder-druk-schoolleider-biedt-uitkomst-voor-verbetering>

Hoe controleerbaar is toezicht?

Onderwijsaffaire is geen toezichthouder. We beschikken niet over interne systemen van het ministerie of de Inspectie. We kijken naar informatie die ook voor ouders, leraren en andere burgers openbaar beschikbaar is. Juist daarom vinden we dit belangrijk.

De overheid verzamelt enorme hoeveelheden informatie over scholen.

- Leerresultaten worden gevolgd.
- Scholen worden onderzocht.
- Besturen worden onderzocht.
- Er worden herstelopdrachten gegeven.
- Er vinden herstelonderzoeken plaats.

Maar wanneer een burger een eenvoudige vraag stelt:

Hoe vaak ging het bij taal en rekenen mis en hoeveel daarvan is daarna opgelost?

blijkt het antwoord over meerdere jaren moeilijk uit de openbare landelijke informatie te halen. Dat is geen bewijs dat het toezicht niet werkt. Het is wel een probleem voor de controleerbaarheid ervan.

Van signaleren naar oplossen

Na vijf delen van dit dossier ontstaat daarmee een steeds completer beeld.

- We weten dat de prestaties al lange tijd onder druk staan.
- We weten dat Den Haag daar al jaren van op de hoogte is.
- We weten dat honderden miljoenen beschikbaar zijn gesteld om basisvaardigheden te verbeteren.
- We weten wie wettelijk verantwoordelijk is.
- En inmiddels weten we ook dat de Inspectie daadwerkelijk tekortkomingen vindt.

Bij een aanzienlijk deel van de onderzochte scholen en afdelingen worden herstelopdrachten gegeven. Maar uiteindelijk draait toezicht niet om het aantal onderzoeken. Niet om het aantal rapporten. En ook niet om het aantal herstelopdrachten. Het draait om wat er daarna gebeurt.

Wordt het onderwijs beter?

Daarover kunnen we op basis van de openbare landelijke cijfers nog geen volledig antwoord geven. En misschien is juist dát een van de belangrijkste bevindingen van dit deel.

Opvallend is dat dezelfde vraag naar controleerbaarheid inmiddels ook bij de financiering van het onderwijs speelt.

Het kabinet wil een nieuwe vorm van gerichte bekostiging invoeren. Het wetsvoorstel daarvoor ligt inmiddels bij de Tweede Kamer. Daarmee wil OCW beter kunnen volgen of extra geld daadwerkelijk wordt besteed aan het doel waarvoor het beschikbaar is gesteld.

Staatssecretaris Judith Tielen verwoordde het probleem in juni 2026 duidelijk:

"We weten nu vaak onvoldoende waaraan scholen hun geld uitgeven."

Basisvaardigheden worden een van de eerste grote toepassingen van die nieuwe manier van financieren.

Daarmee probeert OCW meer zicht te krijgen op de besteding van het geld.

Maar ook daar blijft uiteindelijk dezelfde vraag over als bij het toezicht:

**Weten we alleen wat er is gedaan, of kunnen we straks
ook zien wat het heeft opgeleverd?**

Dat onderscheid is belangrijk.

Geld volgens de regels besteden is nog geen bewijs dat leerlingen beter zijn gaan lezen of rekenen. Net zoals een herstelopdracht geven nog geen bewijs is dat een tekortkoming daarna daadwerkelijk is opgelost.

Want wanneer de overheid van scholen verlangt dat zij hun resultaten meten, evalueren en verbeteren, mag de samenleving ook verwachten dat zichtbaar is wat het toezicht daarop uiteindelijk oplevert.

COLOFON

- Titel: PISA-cijfers 2025 deel 5
- Auteur: Petra de Blok
- Vormgeving: Petra de Blok
- Afbeeldingen: AI
- Jaar van uitgave: 2026

© 2026 Petra de Blok ~ Onderwijsaffaire

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming.